

Dialóg či konflikt?

Jozef Lenč

Kropáček, L. **Islám a Západ : Historická paměť a současná krize.**

Sugestivná otázka, s ktorou som začal písanie recenzie knihy profesora Kropáčka, významného českého orientalistu a afrikanistu, sa tiahne celou jeho prácou ako pomyselná Ariadnina niť. Aktuálnosť riešenia tohto narastajúceho problému definovania pozície islamu na jednej strane a západnej civilizácie (kresťanstva) na strane druhej, sa stala významným determinantom medzinárodnej politiky nastupujúceho storočia.

Okrem spomínanej knihy sa však v súčasnosti objavujú aj práce iných autorov, ktorí sa ako huby po daždi objavili po smutných udalostiach z jesene minulého roka. V čom je preto práca, ktorú som sa rozhodol prezentovať na stránkach nášho časopisu, iná ? Dôvodov je niekoľko. Jedným z nich je už dávnejší kontakt s prácami prof. Kropáčka, ale tiež jeho racionálny pohľad na problematiku, ktorá v sebe paradoxne skrýva množstvo emócií. S rovnakou racionalitou pristúpil autor aj k problematike súčasného vzťahu islamu a kresťanského sveta.

Práca Islám a Západ. Historická paměť a současná krize., je rozdelená do šiestich kapitol, ktoré postupne determinujú problematiku vzťahu „abrahámskych“ náboženstiev a v závere hľadajú východisko so súčasného krízového stavu. V prvej kapitole nazvanej Rozdelená dejinná paměť, sa autor venuje historickým determinantom súčasného vzťahu islam, kresťanstvo (Západ). V skratke skúma celú históriu spoločných kontaktov a konfliktov. Od počiatku prieniku islamu do Stredomoria, cez vytvorenie najvyspelejšej civilizácie stredoveku (Andalúziu), spomína aj význam negatívneho hodnotenia islamu v očiach Stredoeurópanov, ktorú zapríčinila predovšetkým „barbarská“ expanzia osmanských Turkov. Súčasný postoj oboch civilizácií však vidí v iných historických udalostiach. Sú to najmä západná glorifikácia a stále sa opakujúca potreba križiackych vojen. Táto v sebe skrýva potrebu kresťanov brániť sa prenikaniu „pohanov“ a ochrany vlastnej civilizácie. Druhou historickou udalosťou, ktorá dnes výrazne ovplyvňuje vzťah islamu so Západom, je obdobie kolonializmu a jeho socio-ekonomické pozostatky. Tieto sú viditeľné najmä v ekonomickej dominancii jedného a sociálnej zaostalosti druhého, ktorá má vplyv aj na radikalizáciu niektorých hnutí či politických skupín.

V druhej kapitole sa autor venuje islamu a jeho politickej nejednotnosti. Islam je , mnohokrát zjednodušené, v očiach Európanov videný ako jednotný monolit. Opak je však pravdou. V súčasnosti je islam tak diferencovaný a rôznorodý, ako sú aj národy respektíve moslimovia rozdielny jeden od druhého. Autor hľadá dôvody tejto diferenciácie a nejednoznačného postoja moslimov k novodobým výzvam. Prvým dôvodom je podľa neho diskusia vo vnútri samotného islamu, ktorý sa v súčasnosti musí vyrovnáť s problematikou nastupujúcej diskusie o potrebe či negatívach sekularizácie a demokracie. Ďalšou problematickou rovinou je definovanie vzťahu moslimov k terorizmu a špeciálne k radikálnym prejavom spojeným so samovražedným útokom. Kým na jednej strane rôzni duchovní vodcovia radikálnych hnutí tieto na základe interpretácií Koránu alebo iných posvätných textov (hadísov) obhajujú a dokonca svojich nasledovníkov vyzývajú k ich realizácii, na druhej strane je fakt, že „ samovražedné zabíjanie k islamu nábožensko-právne a historicky nepatrí. Korán samovraždu odmieta: neprivádzajte si smrť. (4:29)“

V ďalšej časti svojej knihy sa prof. Kropáček venuje naopak pohľadu Západu na islamskú civilizáciu. Autor tu postupne predstavuje rôzne pohľady na islamskú kultúru a politiku, ktoré však všetky sú značne skreslené. Ak nepoviem, že tendenčné a výrazne podfarbené prvkami islamofóbie, fóbie, ktorá dala názov aj štvrtej kapitole. Toto tvrdenie

vychádza predovšetkým z výskumu britskej Runnymede Trust, o ktorom v krátkosti vo svojej publikácii píše aj Kropáček. Islamofóbia je podľa tohto výskumu viditeľná predovšetkým v správaní sa jednotlivcom voči reprezentantom islamskej kultúry či samotným moslimským imigrantom, žijúcim na Západe, ale aj v Strednej Európe. Druhou formou tejto fobie sú rôzne, podľa mňa nešťastné, výroky či štvavé kampane tak extrémistických politikov, ale čo je prekvapujúce aj na prvý pohľad ľudí, ktorí inokedy postupujú voči iným minoritám demokraticky a nadmieru liberálne.

V závere potom ešte autor hľadá už spomínané možné východiská zo súčasnej situácie. Kým na jednej strane sa ponúkajú riešenia, ktoré hovoria o stále viac sa prehĺbujúcom konflikte civilizácií (Huntington a iní), Kropáček sa skôr približuje k menej bližšej vízií možného dialógu. Najskôr ponúka historické možnosti tejto spolupráce napr. moslimské Španielsko, neskôr už jasne poukazuje na súčasné možnosti spolupráce a začínajúceho dialógu, na jednej strane napr. František z Assisi, Druhý vatikánsky koncil či pôsobenie svätého otca Jána Pavla II., na druhej strane je to činnosť Hasana bin Talála (strýka jordánskeho kráľa), či intelektuálnych autorít sunnitov (univerzita al-Azhar) a šiítov (univerzita v Qom).

Posledná práca profesora Kropáčka, ktorá sa mi dostala do rúk, opäť potvrdila, že autor má stále čo ponúknuť čitateľovi a pristupuje k problematike z iného zorného uhla než prevážna väčšina autorov, ktorí sa dostávajú na slovenský knižný trh. Podáva ruku tolerancie a zmierenia, ktoré môže nastať len s dôkladným poznaním jednej i druhej strany mince, v tomto prípade so znalosťou histórie i súčasnosti „koexistencie“ Islamu a Západu.